

Будурова Ганна Миколаївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук

О Н О В Л Е Н Н Я П Р И В А Т И З А Ц І Й Н О Г О   З А К О Н О Д А В С Т В А : П Е Р Ш І   Р Е З У Л Ь Т А Т И   Т А   П Е Р С П Е К Т И В И

Попри намагання держави зменшити свою долю в національній економіці, з року в рік питома вага державного майна залишається вагомою. Одна з причин – недосконалість механізмів приватизації, які не дозволяють державі продавати не лише низьколіквідні та малопривабливі об'єкти, а й великі працюючі підприємства. Фактичні ризики цієї процедури відлякують інвесторів, змушуючи державу раз у раз збільшувати витрати на утримання майна, перекидати активи з балансу одного підприємства на баланс іншого, змінювати уповноважений орган управління тощо в надії віднайти оптимальне рішення та хоч-якіс варіанти цільового використання.

Безумовно, такий стан речей не може бути визнаний задовільним, оскільки у всьому світі приватизація визнається дієвим економічним інструментом, що забезпечує переміщення майна у сфери, де його використання буде найбільш доцільним та ефективним. Головне, запровадити прозорий механізм відповідного відчуження.

Загалом приватизація, перетворюючи державну та комунальну власність на приватну, посилює конкурентність економічної сфери та сприяє виникненню збалансованого сполучення різних форм власності у державі. Тому мета структурної перебудови зберігається і у сучасному законодавстві про приватизацію, сполучаючись із метою прискорення економічного зростання. Проте, зміна форми власності, як уявляється, при приватизації не є самоціллю – відповідна форма управління державним майном спрямована на пошук, в першу чергу, власника, здатного забезпечити його ефективне використання, залучити інвестиції та виконати взяті на себе соціальні зобов'язання.

В Україні 07.03.2018 року набув чинності новий Закон «Про приватизацію державного і комунального майна» (далі – Закон про приватизацію) [1], який має якісно перезавантажити відносини у сфері приватизації, забезпечивши чіткі та прозорі правила продажу об'єктів державної власності.

Зокрема, у новому Законі застосовано новий методологічний підхід до поділу об'єктів приватизації на групи: замість виділення об'єктів груп А, В, Г, Д, Е та Ж (поділ здійснювався за економіч-

ними та юридичними властивостями об'єктів та впливав на визначення найбільш оптимального способу приватизації) наразі державне майно поділено на об'єкти малої та об'єкти великої приватизації (ст. 5). До об'єктів великої приватизації належать об'єкти державної або комунальної власності (єдині майнові комплекси державних підприємств та пакети акцій (часток) суб'єктів господарювання, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі), вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 250 мільйонів гривень. Інші об'єкти відносяться до об'єктів малої приватизації.

Слід підкреслити, що така класифікація дозволяє залучити у процес приватизації будь-які підприємства – як нерентабельні, так і прибуткові. І пов'язано це з тією обставиною, що в оновленому приватизаційному законодавстві наразі відсутнє формулювання програм приватизації на поточний період: уповноваженими державними органами лише затверджуються переліки об'єктів, відчуження яких відбуватиметься у відповідності до основної мети приватизації (див., наприклад, Перелік об'єктів державної власності групи А, що підлягають приватизації шляхом продажу на аукціоні, затверджений наказом ФДМУ від 26.02.2018 р. № 319).

Запроваджений Законом поділ, відповідно, зумовлюватиме обрання раціонального та ефективного способу приватизації – великі підприємства продаватимуться виключно за участю радників з кола провідних світових інвестиційних банків, малі – на електронних майданчиках, в тому числі платформі ProZoggo. Перелік способів відчуження також зазнав змін: продавати державне майно можна або шляхом викупу, або на аукціоні. Останній, у свою чергу, має різні варіації: аукціон з умовами; аукціон без умов; аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій; аукціон із зниженням стартової ціни; аукціон за методом вивчення цінових пропозицій.

До такого розмаїття, очевидно, законодавець вдався під тиском низьких показників приватизації, дозволивши у різний спосіб зменшувати первісну ціну відчужуваного об'єкта. Як видається, за передбачених Законом можливостей застосування того або іншого виду аукціону та порядку продажу майна визнавати аукціонний продаж конкурентним способом зараз можна досить умовно, адже його визначальні кваліфікаційні ознаки – визначення у якості переможця особи, яка запропонувала найвищу ціну – в цілому знівельовано. Проте, якщо відносно конкретного об'єкта поставлено мету саме продати (по суті, позбутися тягаря утримання таких підприємств чи неліквідних пакетів) і відсутні будь-які конструктивні пропозиції щодо його подальшої експлуатації,

то цілком ймовірно, що такий спосіб приватизації виявиться досить дієвим, а часом і виправданим.

Перспективною новелою Закону про приватизацію є широке застосування електронних аукціонів, коли продаж об'єктів приватизації відбувається в режимі реального часу у мережі Інтернет. Електронний аукціон проводиться відповідно до договору, що укладається між організатором аукціону з операторами електронних майданчиків.

Організація аукціонів із застосуванням електронної торгової системи (ЕТС) «ProZorro. Продажі» має на меті впровадження сучасних технологій продажу, відкритості та прозорості продажу об'єктів державної власності у найкоротший строк з отриманням максимальної ціни продажу, а також залучення більш широкого кола потенційних покупців. Будь-який користувач – фізична або юридична особа, зареєстрована оператором на електронному майданчику в ЕТС – може подати закриту цінову пропозицію, яка вважається згодою із запропонованими умовами продажу лота. Електронний аукціон починається автоматично в час та дату, що визначені в інформації про продаж та відображені ЕТС, та складається з трьох раундів, які проводяться за однаковими правилами. У кожному раунді учасники протягом трьох хвилин кожен (в порядку від менших до більших, а при збігу цінових пропозицій – від пізніших до більш ранніх) мають право зробити крок аукціону. Переможцем електронного аукціону вважається учасник, що запропонував найвищу ціну за об'єкт (лот), за умови, що такий учасник зробив щонайменше один крок аукціону.

Одна з головних особливостей ProZorro. Продажі – дворівнева архітектура, побудована за прикладом системи закупівель ProZorro. Перший рівень – це центральна база даних, в якій відбуваються всі транзакції і де зберігаються всі дані; цю базу даних контролює держава. Другий рівень – це велика кількість комерційних і державних електронних майданчиків, приєднаних до бази даних, які є по суті агентами чи брокерами, продавцями. Майданчики забезпечують маркетингові заходи, залучаючи покупців. Така дворівнева система довела свою ефективність в закупівлях і найкраще поєднує сильні сторони держави і бізнесу: так, держава гарантує безпеку і збереження даних, а приватний електронний майданчик дає продавцям і покупцям якісний сервіс. Досвід підказує, що приватна компанія може краще продавати, ніж державний орган приватизації, оскільки майданчики використовують маркетингові підходи, активно працюють з покупцями, будують бізнес-моделі та бізнес-стратегії [2].

Дійсно, фактично продавати об'єкти малої приватизації в цій системі почали у серпні місяці, проте за цей час відбулось близько 100 успішних аукціонів, очікувана сума доходу від яких сягає майже 118 млн. грн. Допуск широкого кола потенційних

покупців до аукціону покликаний сприяти конкуренції між ними, і, не в останню чергу, вплинути на формування справедливої і, головне, ринкової ціни об'єкта приватизації (ціни, що визначається платоспроможним попитом). Подібний хід здійснено і стосовно об'єктів великої приватизації – шляхом скасування радикальної заборони суб'єктам господарювання, власником чи бенефіціарним власником яких є резидент держави, визнаною Верховною Радою України державою-агресором, або компанії, зареєстрованої в офшорній зоні, брати участь в приватизації до допуску їх у процес за умови не перевищення відсоткового розміру участі у статутному капіталі згаданих осіб покупця.

Останні нововведення сприймаються спеціалістами та юристами неоднозначно, як і змінення підходу до визначення стартової ціни об'єкта, що передбачають, серед іншого, її встановлення на рівні балансової вартості. Останнє, наприклад, є невігідним для невеликих працюючих підприємств, активи яких є меншими за 250 млн. грн.

Підсумовуючи, зауважимо, що запропоновані зміни до процесу приватизації значно більше відповідають сучасним ринковим умовам господарювання, за яких державне майно оцінюється та придбавається покупцями виходячи зі збалансування його економічних характеристик із ринковим попитом, аніж попередня модель приватизації, коли невиправдано великі кошти витрачались на передприватизаційну підготовку, проте зарегульованість процедури та корупційні ризики не забезпечували кінцевого відчуження об'єкту. Разом з тим, результати нововведень мають бути проаналізовані з позицій можливості забезпечити досягнення основної мети приватизації – підвищення ефективності використання об'єктів державної власності та залучення іноземних інвестицій в країну.

Список використаної літератури:

1. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 // Відомості Верховної Ради. – 2018. – № 12. – Ст. 68.
2. Мовчан, О. Мала приватизація: підсумки першого місяця / О. Мовчан // Електронний ресурс – Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/mala-privatizacija-pidsumki-pershogo-misjacija-346250/>